

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 202__ р.

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 Фінанси, банківська справа та страхування
за магістерською програмою професійного спрямування
Управління діяльністю банків на фінансовому ринку
на тему: «Фінансово-кредитне забезпечення розвитку
великих підприємств в Україні»

Виконавець:
студентка 6 курсу ФФБС
Матушевська Вікторія Юріївна _____
/підпис/

Науковий керівник:
к.е.н., доцент Гаркуша Юлія Олександрівна _____
/підпис/

ОДЕСА – 2024

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Фінансово-кредитне забезпечення розвитку бізнесу є важливим у контексті економічного зростання країни. Адже саме представники реального сектору реалізують створений продукт, надають послуги, що дає їм можливість розширювати виробництво, створювати додатковий попит, відраховувати значні кошти до бюджету у вигляді податків та зборів, за рахунок чого держава має можливість виконувати покладені на неї функції. Вітчизняні великі підприємства розвиваються у складний час, характерний невизначеністю та нестабільністю. Для бізнесу досить важливим є наявність можливості залучати додаткові ресурси для продовження своєї діяльності. Банки, як найактивніші учасники кредитного ринку пропонують різного розу послуги кредитного характеру та підтримують економічний розвиток країни.

Процес кредитування банками реального сектора в цілому та окремо великих підприємств, особливості управління кредитною діяльністю банків вивчають вітчизняні та зарубіжні науковці і практики, зокрема: О.В. Ромашин, О.В. Дзюблюк, В.В. Коваленко, О.Є. Кузьмін, О.М. Колодізев, В.Д. Лагутін, О.Л. Руда, Ф.С. Мишкін, А.М. Пуховкіна, О.О. Дьомін, А.Г. Мазур, Ю.Ф. Шкворець, К.В. Мезенцев та ін.

Мета дослідження – удосконалення теоретичних і методичних основ фінансово-кредитного забезпечення великих підприємств в Україні.

Відповідно до мети дослідження було сформульовано **завдання**:

- дослідити теоретичні засади фінансово-кредитного забезпечення великих підприємств;
- охарактеризувати інструменти кредитного забезпечення банками великих підприємств;
- виділити моделі фінансування великих підприємств та вплив їх на кредитні відносини з банком;
- проаналізувати особливості розвитку великих підприємств в Україні;
- провести оцінку стану кредитного забезпечення великого бізнесу в Україні;
- дослідити характерні ознаки кредитування великих підприємств в АТ КБ «Приватбанк»;
- сформувати модель впливу факторів на обсяг наданих кредитів великим підприємствам в Україні;
- визначити шляхи подальшого розвитку фінансово-кредитного забезпечення великих підприємств.

Об'єктом дослідження є механізм фінансово-кредитного забезпечення великих підприємств.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи фінансово-кредитного забезпечення великих підприємств в Україні.

Методологія дослідження. У кваліфікаційній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: метод наукових

абстракцій, методи аналізу та синтезу, метод кореляційно-регресійного аналізу, метод порівняння, табличний метод, індукції та дедукції, метод коефіцієнтів та методи графічного зображення, статистичні методи.

Інформаційна база дослідження становить нормативно-законодавчі акти України, які регулюють діяльність банків, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності банківських установ, офіційних статистичних збірників.

Публікації. Основні теоретичні та методологічні положення магістерської роботи доповідалися, обговорювалися та були схвалені на X Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Наукове забезпечення розвитку національної економіки: досягнення теорії та проблеми практики» (м. Полтава, 2023 р.), а також опубліковано у вигляді статті у науковому журналі «Бізнес Інформ».

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (61 найменування) та 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 89 сторінок. Основний зміст викладено на 79 сторінках. Робота містить 16 таблиць, 21 рисунок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні основи фінансово-кредитного забезпечення великих підприємств»** досліджено теоретичні засади фінансово-кредитного забезпечення великих підприємств; охарактеризовано інструменти кредитного забезпечення банками великих підприємств; виділено моделі фінансування великих підприємств та вплив їх на кредитні відносини з банком. У другому розділі **«Оцінка стану кредитного забезпечення великих підприємств в Україні»** проаналізовано особливості розвитку великих підприємств в Україні; досліджено стан кредитного забезпечення великого бізнесу в Україні; проведено оцінку кредитування великих підприємств в АТ КБ «Приватбанк». У третьому розділі **«Перспективи розвитку фінансово-кредитного забезпечення великих підприємств в Україні»** сформовано модель впливу факторів на обсяг наданих кредитів великим підприємствам в Україні; визначено шляхи подальшого розвитку фінансово-кредитного забезпечення великих підприємств.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити наступні висновки:

1. До способів фінансування підприємств відносяться: самофінансування, фінансування через механізми ринку капіталу, бюджетне фінансування, банківське кредитування, в тому числі альтернативні способи фінансування (лізинг, факторинг, венчурне фінансування).

Залежно від джерел формування фінансові ресурси підприємства поділяються на власні, залучені та запозичені. Грошові кошти засновників та учасників є власним капіталом. До залучених фінансових ресурсів відносяться, грошові кошти, що тимчасово та на безоплатній основі знаходяться в його обороті (кредиторська заборгованість, доходи майбутніх періодів). До позичкових фінансових ресурсів підприємств відносяться довгострокові та короткострокові кредити, інвестиційні кредити, фінансовий лізинг, факторинг, комерційний кредит та надходження від розміщення цінних паперів.

2. За рахунок банківського кредитування господарюючими суб'єктами вирішуються питання реалізації вартісних проєктів, модернізації виробництва, розширення бізнесу, що є фактором економічного зростання країни. Банки у процесі кредитного забезпечення великих підприємств пропонують різноманітні види кредитів та послуг кредитного характеру, а саме: строкові послуги, інвестиційні кредити, кредити на поточну діяльність, вексельні кредити, комерційна іпотека, акцептний та авальний кредит, фінансовий лізинг, факторинг форфейтинг.

3. На основі аналізу наукових праць було виділено три моделі фінансування бізнесу, а саме автономна, збалансована, маневрена. Автономна модель фінансування бізнесу передбачає формування фінансових ресурсів за рахунок загальних джерел. Власний капітал за такої моделі складає 80-90%. Збалансована модель фінансування характерна тим, що фінансові ресурси диверсифіковані та відповідають встановленим пропорціям, а саме 50% власного та 50% залученого та запозиченого капіталу. Маневрена модель має таку особливість як значне переважання залученого капіталу у порівнянні з власним. За такої моделі залучені та запозичені кошти у структурі капіталу можуть досягати рівня 85%.

Основні фактори формування оптимальної структури капіталу та їх вплив на можливість залучення кредиту: галузеві особливості операційної діяльності, фаза розвитку підприємства, кон'юнктура товарного ринку, кон'юнктура фінансового ринку, фінансовий менталітет власників підприємства, наявність асиметрії інформації, рівень концентрації капіталу, рівень податку на прибуток, операційний леверидж, прибутковість та інші показники.

4. Аналіз характерних ознак функціонування великого бізнесу показав, що загальна кількість підприємств, що відносяться до даного виду, станом на кінець 2022 р. складає 261924 одиниці, а кількість зайнятих працівників у їх діяльність становить 1369937 осіб або 25,4% від загальної кількості. Переважна більшість великих підприємств (48,6%) зосереджені у галузі «Промисловість», хоча їх частка скоротилася за десять років на 10,6%. Натомість на 6,4% зросла питома вага підприємств, залучених до оптової та роздрібною торгівлі (31,4%). Також позитивну динаміку демонструють сільськогосподарські підприємства, що станом на 2022 р. становлять 8,0% у загальності кількості. Частка прибуткових великих підприємств у 2022 р. становить 74,5%. На розвиток бізнесу великих підприємств впливають значна

кількість факторів, серед яких значимий вплив здійснюють макроекономічні чинники, такі як соціально-політична нестабільність та невизначеність, геополітичні ризики.

5. Кредити, надані великим підприємствам за період дослідження по відношенню до номінального ВВП поступово знижуються та становлять у 2022 р. 4,7%. Також знижується їх частка і у загальній сумі, наданих кредитів суб'єктам господарювання, та становить 27,4%. Переважна більшість кредитів, а саме 52,8% становлять короткострокові кредити. Кредити у національній валюті складають 52,3% кредитного портфелю банків. Зміна вартості банківських кредитів для представників великого бізнесу пов'язана із значними ризиками функціонування економіки. Зокрема за досліджуваний період спостерігалось зниження відсоткових ставок за кредитами у період 2018-2021 рр. та зростання у 2022 р.

6. АТ КБ «Приватбанк» є системно важливим банком, лідером ринку банківських послуг, на що в тому числі вказує зростання частки кредитів АТ КБ «Приватбанк» у загальному обсязі наданих кредитів за період 2018-2023 рр. з рівня 8,8% у 2018 р. до 14,2% у 2023 р. У кредитному портфелю банку переважають кредити, надані фізичним особам, однак, частка кредитів, наданих юридичним особам, особливо підприємствам, середнім за розміром, поступово зростає і становить у 2022 р. 39,4%. Низький рівень коефіцієнту активності залучення коштів у кредитний портфель вказує на те, що АТ КБ «Приватбанк», крім кредитування, активно інвестує кошти у боргові цінні папери Уряду та здійснює іншу фінансову діяльність.

7. На обсяг кредитів, наданих великим підприємствам – результативну ознаку, впливає ряд факторів. Найбільший обернено пропорційний вплив (-0,72522) на обсяг наданих кредитів великим підприємствам за досліджуваний період здійснює рівень відсоткових ставок за строковими депозитами фізичних осіб строком до 3-х місяців. Також на обсяги наданих кредитів корпоративним клієнтам достатньо відчутний обернено пропорційний вплив здійснюють відсоткові ставки за кредитами строком до 1 року (-0,72369) та за кредитами, строком від 1 року до 5 (-0,69137). Показник середньозваженої ставки за всіма інструментами НБУ демонструє зв'язок між кредитами, наданими великим підприємствам і процентною політикою НБУ як значний, обернено-пропорційний (-0,71029). Зв'язок між кредитами, наданими великому бізнесу і обліковою ставкою помірний та обернено пропорційний (-0,59551). Обсяг строкових депозитів юридичних та фізичних осіб здійснює помірний прямо пропорційний вплив (0,431964) на надані кредити великому бізнесу.

8. З метою розширення банківського кредитування вітчизняних великих підприємств необхідним є: розроблення нових та реалізація вже впроваджених ефективних загальнодержавних та регіональних програм щодо кредитування великих підприємств, а також створення програм відшкодування або субсидування відсоткових ставок за кредитами; застосовування в процесі банківського кредитування детальної цільової сегментації клієнтів, зважаючи на галузь діяльності, сезонність виробництва, модель фінансування, що

дозволить адаптувати нові кредитні продукти і технології до потреб різних груп позичальників; створення можливості для пільгового кредитування підприємців за рахунок розроблення власних нових банківських продуктів, орієнтованих саме на цільового позичальника, пропонувати паралельні з кредитуванням послуги з управління прибутком підприємств та надання послуг фінансового консалтингу щодо стану економіки й мінімізації потенційних ризиків позичальника; враховування у процесі кредитування великих підприємств значення маржинальності прибутку зважаючи на галузеву приналежність та виділяти у кредитній угоді такі ковенанти як EBITDA та дотримання структури капіталу.